

Gunilla Blomqvist:

Vem gör jobbet och vad är det värt? Kön, arbetsfördelning och mänskliga rättigheter i ett globalt perspektiv.

Federativ, Stockholm 1998. 141 s. ISBN 91-86474-25-1.

Gunilla Blomqvists bog er en kort (140 små sider) indføring i udviklingsdiskursen med hensyn til køn, arbejdsfordeling og menneskelige rettigheder i globalt perspektiv.

Bogen er så vidt jeg kan se rettet mod formidling, måske undervisning i gymnasiet, HF o.lign. Den er klart skrevet, systematisk opbygget og letlæselig.

Bogen er skrevet ud fra det dominerende udviklingsparadigme, f.eks. som det udtrykkes i Skandinavien og af en del NGO'ere.

Der er imidlertid væsentlige grunde til kritik af et sådant perspektiv og jeg skal nævne tre.

Bogen er i meget høj grad fokuseret omkring kvinder i forarbejdende produktion: frihandelszoner, industriel produktion o.l. Den antagelig største gruppe af arbejdende kvinder - landarbejdere og medhjælpende hustruer i landbruget - omtales næsten ikke. Den største gruppe af arbejdende kvinder i byerne - hushjælp og tyende - får knap to sider omtale. Hjemmearbejdende kvinder, forlagsarbejde hed det i ældre tider herhjemme, underkontrakter for industrien omtales noget mere udførligt og industriarbejderne mest. Dette er et legitimt valg, men burde vel gøres klart for læseren. Men jeg synes ikke de kvinder der faktisk omtales kommer til at fremstå med den subjektivitet Gunilla Blomqvist ønsker at give dem. De korte uddrag af interview er meget stærkt redigeret (eller interviewene stærkt struktureret). I forhold til de samtaler jeg har haft med såvel fri-zone arbejdsker som andre kvinder med lønarbejde i slumområder er det i hvert fald meget påfaldende, at deres børn, venner, familie, slægt spiller en så forsvindende rolle. Tilsvarende var en af de stærkest udtrykte klager blandt industriarbejdende kvinder, at de følte sig ydmyget og talt ned til på arbejdspladsen - eller omvendt respekteret.

Forholdene kan være anderledes andre steder men det er sært at de kun giver udtryk for det meget forventelige: for lave lønninger, for lange arbejdstider mm. Resultatet af det fraværende personlige præg i de få interviewstumper er, at man får et generaliseret billede af en tredje verdens arbejderkvinde. Hovedindtrykket er elendighed, og Gunilla Blomqvists overvejelser omkring de fordele industriarbejdet kan give særlig unge kvinder kunne med tilsvarende ret gøres gældende for sex-arbejdere, en anden stor gruppe kvindelige arbejdere, der ikke nævnes.

Overvejelserne er rimelige nok i og for sig - mange vælger at arbejde på fabrik eller i et bordel, fordi de ser det som deres bedste mulighed. Men det viser vel primært at de strukturelle forhold omkring det internationale og kønsopdelte arbejdsmarked er sådan, at dette er kvinders bedste mulighed.

Dette leder frem til det næste tema jeg savner i denne lille bog. Vort ansvar for forholdene. Gunilla Blomqvist kritiserer mildt IMF, Verdensbankens, WTO's politikker, ikke mindst den strukturelle tilpasning, privatisering, og nedbygning af hvad, der måtte have eksisteret af velfærdsstat i mange lande.

Det er for så vidt fint nok. Men jeg savner en omtale af hvilke interesser der gennemdriver disse politikker. Det forekommer åbenlyst at de transnationale selskaber har vældige fordele af privatisering, hvor tidligere nationale selskaber kan købes for en slik, af de åbne globale finansielle markeder, af krav til svagere nationer om åbne grænser for handel og investering (det gælder både EU eller USA), og den totale mangel på regler, selv moralsk kodeks for, hvorledes disse selskaber skal opføre sig i andre lande (end deres hjemland) er til stor fordel for TNS. Og er gennemført, ofte gennemtvunget, af de stater der er hjemlande for de store koncerner, der nu dækker 70% af verdensmarkedets handel/produktion (iflg. Chomsky).

Ved ikke at behandle neo-kolonialisme under navn af globalisering konkret, taber Gunilla Blomqvist også den eneste begrundelse der findes for at tale om en "tredje verden". Forskellene mellem de lande der betegnes således er vældig store, nogle har ganske stærke lighedspunkter med vestlige lande. Det der er fælles for dem om noget er deres tidligere kolonihistorie og neo-kolonialismens pres.

De former for globale sammenhænge Gunilla Blomqvist omtaler, er bistandssystemet og de internationale konventioner om menneskerettigheder, her særlig de sociale rettigheder. Mest gøres der, rimeligt nok, med fokus på industriarbejde, ud af ILO's. Disse konventioner forekommer jo desværre temmelig abstrakte og anvendes kun i udvalgte tilfælde.

Det mest interessante kapitel er efter min mening det sidste, der hedder organisation, hvor særligt Rosa's glimrende fremstilling af forsøg på protest i frihandelszonen Katanayake er specifik nok til at give en fornemmelse af de forhold og de protestformer, der opstår.

I indledningen refererer Blomqvist til C. P. Mohanths meget kendte artikel "Under Western Eyes". Heri argumenterer Mohanthy mod det forenkede billede, der skabes i Vesten (konkret en serie fra Zed Press) af "kvinder i den tredje verden", et billede der implicit fremstiller deres elendighed som modstykke eller "anden" for tilsyneladende frigjorte vestlige kvinder.

Blomqvist søger at undgå denne fremstilling ved gennem hele bogen at lægge vægt på kvinder som aktive og handlende og de muligheder, de trods tilsyneladende håbløse vilkår har for at handle for deres egne interesser. Og nogen gange opnår noget herved.

Mohanthy finder at den falske dikotomi mellem vestlige og tredje verdens kvinder opstår bl. a. fordi den mening grupper af kvinder på forskellige tidspunkter og forskellige steder tillægger deres handlinger og deres vilkår ikke tages med, men der generaliseres letfærdigt ud fra statistik eller ud fra begrænsede studier. Det er et åbent spørgsmål om Blomqvist undgår denne dikotomi og de store generaliseringer.

Vem gör jobbet .. er således en meget pædagogisk fremstilling af en hovedstrømning i udviklingsdiskursen, der har særlig vægt på kvinde eller kønsperspektivet. Den forholder sig ret ukritisk til flere store spørgsmål i udviklingsdebatterne, men kan bruges som indgangsvinkel til emnet og diskussion af spørgsmål som de her rejste kan rejses ud fra den.

Anmeldt af dr. phil. *Susanne Thorbek*, Aalborg Universitet.